

[Energetika](#) | 23.01.2012

Andrej Konopljanik: Rusko musí být v energetických vztazích s EU flexibilnější

„Gazprom nemá jinou možnost, než se přizpůsobit nové situaci na evropském trhu,“ říká Andrej Konopljanik, který působí na Ruské státní univerzitě ropy a plynu I. M. Gubkina a je také konzultantem představenstva Gazprombank. EurActiv s ním hovořil o současné situaci v energetických vztazích Ruska a Evropské unie.

- **Jak byste charakterizoval současnou situaci na světovém trhu s ropou?**

V současné době lze pozorovat přechod od trhu, založeného čistě na obchodu s fyzickým palivem, k trhu, který kombinuje obchod s fyzickou ropou a finančními deriváty. Fyzický trh s ropou se zakládá na vztahu mezi nabídkou a poptávkou po fyzickém palivu, dnes se však cena odvíjí od nabídky a poptávky po finančních derivátech vztahujících se k ropě. To je nový fenomén, který se objevil v polovině minulé dekády, ačkoliv již od poloviny 80. let existovaly tyto dva systémy vedle sebe. Až do poloviny minulého desetiletí to však stále byli hráči na fyzickém trhu s ropou, kdo určoval cenu.

Od té doby se ale situace změnila a my vstupujeme do éry „papírové energie“. Zaprvé stabilně narůstá cena ropy, zejména kvůli poptávce z rozvojových zemí. Dalším faktorem je globalizace, která vytvořila příležitost pro tok finančních prostředků z neropných sektorů finančního trhu na trh s ropou. K tomuto vývoji přispěla technologická revoluce, která zefektivnila systém obchodních transakcí. Na počátku tisíciletí se navíc ve Spojených státech objevila legislativa, která umožnila velkým investorům spekulace na finančním trhu. Ceny ropy v té době stoupaly, americký dolar oslaboval, a tak začaly být ropné finanční deriváty vnímány jako záchrana před ztrátami způsobenými nepříznivým směnným kurzem.

Nyní se tedy na světovém trhu s ropou nacházíme v situaci, kdy cena není definována ropným průmyslem, ale závisí na spekulátech. Trh s ropou představuje marginální část globálního finančního trhu, což znamená, že tok financí na ropný trh i z něj může silně ovlivnit cenu ropy.

To je důvod, proč se G20 snaží přeformulovat pravidla finančního trhu. Ta současná jsou totiž příliš riskantní pro celosvětově udržitelný rozvoj obchodu s ropou. Zdá se, že od začátku světové finanční a hospodářské krize si globální hráči začali uvědomovat, že s tímto anglosaským modelem uspořádání ropného trhu je třeba něco dělat, protože je příliš liberalizovaný.

- **Jak přechod od fyzického obchodu s ropou k obchodu s finančními deriváty ovlivňuje vztahy Evropské unie a Ruska?**

Tuto novou situaci je důležité pochopit, protože ropa je z hlediska vztahů EU-Rusko velmi důležitá. V dnešní době totiž větší část ruských příjmů pochází spíše z obchodu s ropou než se zemním plynem. Jak Rusko, tak Evropská unie jsou na obchodu s energií závislé. EU vynakládá obrovské množství financí na energii i z toho důvodu, že světový trh je příliš ovlivněn spekulacemi. Vysoké ceny ropy a rizikové prostředí nejsou ani v zájmu Ruska jako exportéra, protože stimulují orientaci spotřebitelů na alternativní zdroje energie. Rizika, která současná organizace trhu s ropou přináší, nejsou přínosem ani pro výrobce ani pro spotřebitele, ale pouze pro finanční hráče.

- **Jaké jsou plány pro řešení této situace, kdy jsou ceny ropy vysoké a nestabilní?**

První opatření byla přirozeně populistická, protože politici chtěli ukázat, že nějakým způsobem reagují na krizi. Trvalo nějaký čas, než přišly praktičtější kroky vedoucí ke stabilizaci cen. Spojené státy tak například představily zákon, který prostřednictvím větší regulace brání spekulantům, aby zvyšovali volatilitu cen ropy na OTC trhu (který se neodehrává na burze, ale prostřednictvím bank – *pozn. red.*). Cílem G20, USA a EU je větší transparentnost a snížení rizik. V současné době se již čeká na zavedení několika významných opatření na omezení spekulací. Půjde však o obtížný úkol, protože v této sféře se točí obrovské množství peněz.

- **Jak se vývoj na trhu s ropou dotýká cen zemního plynu?**

Trh s ropou ovlivňuje trh s plynem, protože ve většině dlouhodobých kontraktů je cena plynu vázána na ceny ropy. Smluvní cena zemního plynu se rovná přibližně 60–80% světové ceny ropy. Když v minulosti docházelo k nárůstům ropných cen, ceny plynu je následovaly. Současná situace na evropském trhu je však rozdílná. Cena ropy zůstala vysoká, ale cena plynu začala reagovat na přebytek nabídky a šla dolů. Existují pro to určité důvody. Poptávka po zemním plynem v době hospodářské krize klesla a není jisté, zda šlo pouze o dočasné snížení nebo ne. Lze odhadovat, že v budoucnu bude poptávka stabilně nižší například vzhledem k evropské politice dekarbonizace atd. Na druhé straně stále roste počet a objem dodávek. Tento vývoj bude jistě pokračovat v důsledku rozvoje LNG projektů nebo výstavby nových plynovodů. Navíc se objevuje nový fenomén, který může hrát významnou roli, a to je domácí potenciál EU v břidlicovém plynu.

- **Tato situace ovlivňuje také exportéry zemního plynu do EU. Jaké další faktory na evropském trhu mají v současné době vliv na jejich chování?**

Když v období krize v roce 2009 vstoupil v platnost třetí energetický balíček EU, radikálně to změnilo architekturu celého trhu se zemním plynem v Evropě. Každá radikální změna samozřejmě přináší rizika a nejistoty. Závažnější ale je, že exportéři neznají přesnou podobu regulace, kterou balíček přináší. Tato legislativa je totiž tvořena politickými normami, které zanechávají řadu šedých zón a nejistotu ohledně mnoha detailů, které mohou být vykládány různými způsoby.

Lidé se mě poměrně často ptají, proč Gazprom například posouvá termín otevření nového velkého naleziště, Štokmanova ložiska. Na to odpovídám, že plyn z oblasti tohoto ložiska je určen pro trh severozápadní Evropy. A dokud neexistuje jasná představa o budoucí evropské poptávce, není na takový projekt možné získat finanční prostředky. Z pohledu Ruska je dnešní situace na evropském energetickém trhu nejistá. V každém případě nelze pochybovat o tom, že se v Evropě objeví více konkurenčních dodavatelů.

- **Jaké jsou další aktuální problémy v energetických vztazích Ruska a EU?**

Vztahy Ruska a Evropské unie jsou poznamenány nešťastnými událostmi mezi Ruskem a Ukrajinou na začátku let 2006 a 2009. Někdy si kladu otázku, co má větší váhu, zda 40 let nebo 22 dní? Zdá se, že v energetických vztazích jsou 3 dny v roce 2006 a 19 dnů v roce 2009 důležitější než 40 let stabilního dovozu plynu z Ruska. Energetická politika EU teď zdůrazňuje tuto zkušenost: nejméně dvakrát se stalo, že dodávky plynu z Východu byly přerušeny. Proto se nyní Unie snaží snížit svou závislost na dodávkách z Ruska. Pro Rusko to znamená, že musí být flexibilnější ve svých obchodních strategiích.

- **Jak by měl na tuto situaci reagovat Gazprom?**

Podle mého názoru Gazprom nemá jinou možnost než se přizpůsobit nové situaci a vytvořit takové smluvní struktury, které budou lépe reagovat na neočekávané změny na globálním trhu. Vývoj tzv. Groningenského modelu založeného na dlouhodobých kontraktech a vazbě na ceny ropy již dosáhl vrcholu v roce 2009. Tehdy byly tzv. evropské ceny uvaleny na ruské dovozy plynu ze Střední Asie. Nyní se ale situace mění a Evropa Groningenský model opouští. Rusko a Gazprom musí na tyto změny reagovat jako první, protože čím větší společnost je, tím déle se přizpůsobuje. To je také důvod, proč Gazprom ztratil část svého podílu na trhu v roce 2009. Pokud se bude stále jen snažit ochránit prostředí vysokých cen, dosáhne sice krátkodobého vítězství, ale dlouhodobé porážky. A to neplatí pouze pro Gazprom, ale pro všechny energetické společnosti.

- **Už jste zmínil, že třetí energetický balíček je ve vztazích EU a Ruska závažnou otázkou. Jak probíhá komunikace obou stran o tomto problému?**

Existují dva důležité komunikační kanály. Jedním z nich je formální Energetický dialog EU-Rusko. Co se týče tohoto dialogu, byl jsem donedávna velmi skeptický, protože až do roku 2009 neměl žádný skutečný obsah. V tomto roce se však odborníci z obou stran rozhodli prostudovat otázku, proč se tolik liší odhady budoucího energetického vývoje, které vypracovala EU, od těch, které připravil průmyslový sektor. Výsledky společné práce expertů z Ruska i EU jsou podle mě velmi užitečné, protože pomáhají pochopit postoj druhé strany.

Co se týče druhého způsobu komunikace, v tom se osobně angažuji. Jedná se o neformální konzultace o třetím energetickém balíčku. Rád bych zmínil jméno Waltera Boltze, šéfa rakouského úřadu energetické regulace a místopředsedy Rady evropských energetických regulátorů (CEER). Byl to on, kdo mě v září 2009 oslovil během Symposia v Alpbachu, protože ho napadlo vytvořit neformální komunikační platformu mezi ruskými odborníky a evropskými regulátory. Souhlasil jsem, protože je podle mě velmi užitečné naslouchat záměrům kolegů z EU, ale zároveň jim představit ruský pohled na potenciální rizika balíčku. Tento neformální proces jsme zahájili v lednu 2010.&nb

---

Andrej Konopljanik vystoupil jako jeden z řečníků na 7. Pražské bezpečnostní konferenci, kterou v listopadu 2011 pořádalo [Středisko bezpečnostní politiky](#) Centra pro sociální a ekonomické

strategie, které je součástí Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. EurActiv.cz byl mediálním partnerem této události.

© **EurActiv** 2003-2012. Všechna práva vyhrazena.

<http://www.euractiv.cz/energetika/interview/andrej-konopljanik-rusko-musi-byt-v-energetickych-vztazich-s-eu-flexibilnejsi-009539>